

IMPACTUL ISD ASUPRA SOLDULUI BALANȚEI COMERȚULUI EXTERIOR AL ROMÂNIEI, ÎN PERIOADA DE POST-ADERARE

Prof.univ.dr.Gheorghe Zaman, McAR
Director al Institutului de Economie Națională

Abordări teoretice

O anumită perioadă, în teoria și practica economiei de tranziție a României, a fost aplicat **instrumentul devalorizării monedei naționale** ca factor de creștere în devans a exporturilor, deși realitatea a arătat altceva. În pofida politicilor de devalorizare severă pe termen lung a monedei naționale, în România, exceptând ultimii ani de criză, exporturile, ca dinamică, au fost devansate de importuri, iar deficitul balanței comerciale a României s-a cronicizat, în multe perioade cunoscând creșteri îngrijorătoare. Cei care au susținut aceste politici au ignorat teoria potrivit căreia devalorizarea monedei naționale duce la creșterea exporturilor numai în condițiile următoare:

- devalorizarea trebuie să se producă în doze **homeopate** (foarte mici) și **pe termen scurt**;
- **existența unei cereri externe**, necesare și suficiente, pentru bunurile de export ale țării respective;
- posibilitatea de a mări capacitățile de producție în țară pentru a satisface cererea externă la export;
- conținutul de import al producției exportate să nu fie relativ mare, știut fiind că devalorizarea monedei naționale are impact negativ asupra creșterii importurilor.

Nu putem decât să dăm crezare specialiștilor (Bourguinat H.2007) care au fundamentat aceste condiții ale eficienței și caracterului operațional limitat al deprecierei naționale. De exemplu, în România, în pofida devalorizării monedei naționale în perioada 1 iulie 2005 - 1 iunie 2019, de la 3,5655 lei/€ la 4,7252 lei/€ (adică o depreciere a monedei naționale de 1,32 ori față de euro) în condițiile în care deficitul balanței comerciale s-a mărit

de la -7,806 mild.euro la sfârșitul anului 2005 la -14,861 la dec.2018 (adică o mărire de 1,9 ori). Cu alte cuvinte, dezechilibrul balanței comerciale a depășit deprecierea valutei naționale, deși în contextul acesta se preconiza creșterea în devans a externalităților. Asupra exporturilor unei țări influențează un număr mare de factori, astfel că teza deprecierei valutei naționale ca factor de stimulare a exporturilor este nevoie să fie corelată cu o serie întreagă de alți factori complementari de influență (Ghereman A. et al., 2013).

Țări care au încercat, în anumite perioade, aplicarea politicii devalorizării (RFG, SUA) au renunțat rapid, constatând că o astfel de politică, pe termen lung, ar fi fost total falimentară. Un exemplu relevant este cazul Chinei, care și-a mărit cu mult mai rapid exporturile față de importuri, dar nu a recurs la devalorizarea drastică a monedei naționale.

Structura sectorială a ISD are o importanță deosebită pentru comerțul exterior al țării-gazdă, în sensul că o proporție prea mare a ISD în sectorul serviciilor financiare și de intermediere, ca și al bunurilor neexportabile (non-tradable) poate conduce la puternice dezechilibre comerciale. În România, ISD în sectorul „non-tradable” au fost predominante, ceea ce a impulsionat puternic cererea internă, care a condus la o sporire fără precedent a importurilor, astfel că s-au permanentizat deficitul de balanță comercială și cel al contului curent, ceea ce, pe cale de consecință, a mărit vulnerabilitatea, României în condițiile crizei economice și financiare globale.

În acest sens, Kinoshita Yuko (2011, p. 4) menționa că ”un volum al investițiilor relativ mare în sectorul financiar, al bunurilor și serviciilor neexportabile **poate stimula cererea internă și importurile, inclusiv deficitul balanței comerciale**, iar ISD în sectorul cu produse exportabile impulsionează importurile numai pe termen scurt”. Același autor menționa că investitorii străini în sectorul de export „tradable” acordă o importanță mai mare nivelului de calificare și productivității forței de muncă față de, pur și simplu, un cost mai redus al forței de muncă, situat în planul secundar al factorilor de influență.

Investițiile străine în sectorul produselor exportabile (tradable) mai mici decât în cel al celor neexportabile, pe de altă parte, au condus la o creștere a exporturilor care se bazau pe un mare conținut de importuri.

Potrivit opiniei specialiștilor (Kinoshita Yuko (2011), creșterea atractivității ISD pentru sectoarele de bunuri și servicii exportabile în țara-gazdă depinde de o infrastructură bună, de o dimensiune mare a pieței interne, de nivelul înalt de calificare a forței de muncă,

de o integrare mai puternică în rețelele comerciale interne și externe, de proximitatea față de țările dezvoltate, care înseamnă cheltuieli mai mici de transport și o serie de alte avantaje, între care un mediu de afacere stimulat, o guvernare bună a corporațiilor, mai puțină birocrație și corupție, un mediu de afaceri prietenos, precum și o fiscalitate neîmpovărătoare.

Schimbarea direcției de orientare a ISD de la sectorul „non-tradable” către cel „tradable” contribuie la o mai bună inserție a economiei țării-gazdă în lanțurile valorice internaționale, pe termenle mediu și lung, la o soluționare a neajunsurilor de infrastructură, ca și la o îmbunătățire a expertizei capitalului uman. În cadrul măsurilor de politici economice, o astfel de orientare poate fi implementată inclusiv prin selectivitatea, controlul și monitorizarea ISD.

Experiența altor țări cu economii emergente a demonstrat că prezența controalelor vizând capitalul sub forma fluxurilor de ISD **nu este un factor de îndepărtare a investitorilor străini** (Ostry I.D. et al., 2010) din sectorul tradable. Dimpotrivă, lipsa unei selectivități și a unor informații relevante privind specificul și bonitatea investitorilor strategici poate duce la decizii eronate, păguboase pentru economia țării-gazdă. Din acest punct de vedere, exemplele negative nu au lipsit în România, când investitorii străini nu și-au respectat angajamentele contractuale asumate sau și-au schimbat profilul de activitate, migrând către sectorul „non-tradable”.

Propensiunea ISD către sectorul financiar al societăților de asigurări, al firmelor de consultanță etc. a avut ca rezultat, pe timp de criză, un declin economic major și de lungă durată, în paralel cu pericolul nu numai al scumpirii creditării, dar și al retragerii unor filiale ale băncilor străine care nu pot fi convinse să-și continue activitatea în România, unde, o bună perioadă de timp, au înregistrat profituri consistente.

Evoluția soldului balanței comerciale a întreprinderilor cu ISD în România, în perioada 2007-2017

În studiul de față, nu dorim să facem o inventariere a laturilor negative și a eșecurilor pe care România le-a înregistrat cu investitorii străini în materie de exporturi. Dimpotrivă, în linii generale, suntem de acord cu opinia cvasiunanimă potrivit căreia ISD promovează performanțele de export ale țării-gazdă prin mărirea capitalului intern, facilitează transferul de tehnologie și produse noi, oferă bune practici, expertiză și capacități manageriale forței de muncă locale, promovează creșterea gradului de ocupare în special în cazul întreprinderilor

greenfield etc. Experiențe pozitive pe plan mondial referitoare la impactul favorabil al ISD asupra exporturilor pot fi date pe cazul mai multor țări; cel mai interesant însă ni se pare cel al Chinei, care a promovat o creștere economică orientată către export, astfel că la 1 dolar stoc de ISD revenea o creștere a exporturilor cu 70 cenți (Zhang, 2005).

Pentru asigurarea dezvoltării durabile, unul dintre factorii majori ai acesteia este impactul întreprinderilor cu ISD asupra exporturilor și importurilor României, ținând seama de faptul că aceste întreprinderi controlează o proporție de circa 70% din volumul comerțului exterior și circa 90% din sistemul bancar. Impactul respectiv poate fi abordat:

- **în termeni relativi**, ca mărime a ponderii exporturilor și importurilor firmelor cu ISD în volumul total al exporturilor și importurilor țării, la diferite niveluri de agregare;
- **în termeni absoluți**, ca diferență între exporturi și importuri, pentru a determina contribuția favorabilă/nefavorabilă a firmelor respective la soldul pozitiv/negativ al balanței comerciale a țării.

Activitatea întreprinderilor cu investiție străină directă în anul 2007 a contribuit la exporturi cu o pondere de 70,8%, în timp ce importurile acestora au reprezentat 59,2% din totalul importurilor țării. Aceste ponderi relative mari evidențiază, fără îndoială, controlul puternic pe care întreprinderile cu ISD îl exercită asupra importurilor și exporturilor României, dar și rolul acestora în evoluția economiei naționale.

Tabelul 1. Contribuția absolută și relativă a firmelor cu ISD la exporturile și importurile totale ale României, în anii 2007-2017

- milioane euro -

	Exporturi (FOB)		Importuri (CIF)		Sold al balanței comerciale
	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	
ANUL 2007					
Total, din care:	20563	70,8	29675	59,2	-9139
Industrie, din care:	18273	77,5	18111	78,2	+126
- Industria prelucrătoare	17349	77,2	17252	78,2	+97
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	1876	62,7	9646	47,7	-7770
Alte activități	414	16,8	1918	28,5	-1504
ANUL 2008					
Total, din care:	21126	73,0	32715	62,6	-11588
Industrie, din care:	18560	83,4	20492	83,2	-1932
- Industria	17165	83,1	19206	83,0	-2041

	Exporturi (FOB)		Importuri (CIF)		Sold al balanței comerciale
	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	
prelucrătoare					
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	1985	53,8	10358	48,8	-8372
Alte activități	580	19,3	1864	32,9	-1283
ANUL 2009					
Total, din care:	19643	69,8	22525	60,1	-2882
Industrie, din care:	17264	79,3	15155	76,5	+2109
- Industria prelucrătoare	16440	79,7	14423	78,8	+2017
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	1827	51,7	6214	45,4	-4387
Alte activități	552	19,3	1156	29,0	-601
ANUL 2010					
Total, din care:	25950	72,4	28181	62,5	-2231
Industrie, din care:	22887	63,8	19923	44,2	+2964
- Industria prelucrătoare	21934	61,2	18849	41,8	+3085
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	2495	7,0	7138	15,8	-4643
ANUL 2011					
Total, din care:	31418	71,4	33358	62,6	-1940
Industrie, din care:	27257	61,9	23262	43,6	+3995
- Industria prelucrătoare	26135	59,3	21120	41,5	+5015
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	3338	7,6	8883	16,7	-5545
ANUL 2012					
Total, din care:	30672	70,3	33197	62,6	-2525
Industrie, din care:	26429	60,6	22799	43,0	+5107
- Industria prelucrătoare	25327	58,1	21412	40,3	+3915
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	3546	8,1	9375	17,7	-5799
ANUL 2013					
Total, din care:	33623	70,9	34292	64,5	-669
Industrie, din care:	30162	63,6	23808	44,8	+6354
- Industria prelucrătoare	28887	60,8	22911	43,1	+5946
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	3114	6,6	9525	17,9	-6411
ANUL 2014					
Total, din care:	35585	70,9	36240	64,7	-655
Industrie, din care:	32199	78,7	25331	78,3	+6868
- Industria prelucrătoare	30999	78,6	24707	78,7	+6292
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	2977	5,9	9836	17,6	-6859
ANUL 2015					
Total, din care:	35982	69,4	37847	62,8	-1865

	Exporturi (FOB)		Importuri (CIF)		Sold al balanței comerciale
	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	Întreprinderi cu ISD	% din total ramură	
Industrie, din care:	32535	77,9	25391	76,8	+7144
- Industria prelucrătoare	31636	77,8	24784	77,1	+6852
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	2897	35,2	11093	47,8	-8196
ANUL 2016					
Total, din care:	38135	74,0	40227	66,3	-2092
Industrie, din care:	34506	82,0	26457	43,6	+8049
- Industria prelucrătoare	33754	82,1	25892	82,0	+7862
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	3196	6,2	12367	51,9	-9171
ANUL 2017					
Total, din care:	43755	43,4	47193	66,0	-3438
Industrie, din care:	40048	79,9	31575	80,0	+8473
- Industria prelucrătoare	39084	79,8	30874	80,5	+8210
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	3243	40,6	14270	51,0	-11027
Perioada 2007-2017					
Total, din care:	336452	71,5	375450	63,1	-38998
Industrie, din care:	299420	73,5	252304	62,9	+47116
- Industria prelucrătoare	288671	72,5	213916	65,9	+74755
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	30494	25,9	57091	34,4	-26597

Sursa: calcule proprii pe baza datelor din "Investițiile Străine Directe", BNR, anii 2007-2017

Din punctul de vedere al mărimii contribuțiilor procentuale ale exporturilor și importurilor firmelor cu ISD la exporturile și importurile totale ale țării, în anii 2007-2017, am putea considera că aceasta a fost pozitivă, în sensul că aceste firme dețin cele mai mari ponderi, față de agenții economici exportatori, cu capital autohton.

Prin prisma contribuției la soldul balanței comerciale al României, situația se schimbă, este nevoie de o analiză cu mult mai nuanțată și aprofundată astfel încât să nu picăm în capcane unor procente care pot ascunde realități mai puțin sau deloc favorabile.

În general, se consideră că impactul firmelor cu ISD este **defavorabil** (negativ), atunci când importurile acestora depășesc, ca valoare, exporturile (Falki N., 2009; Borensztein E. et al., 2005; Barba Navaretti G., 2004).

Analiza datelor statistice privind exporturile și importurile agenților economici cu ISD evidențiază următoarele aspecte, pentru perioada 2007-2017:

-pe întreaga perioadă analizată, soldul balanței comerciale la nivel macroeconomic a fost **negativ**, ceea ce înseamnă că unii agenți economici cu ISD **mai mult importă decât exportă**, contribuind nu la crearea rețetei valutare pentru echilibrarea balanței de plăți externe, ci la dezechilibrarea acesteia; prognozele pentru anii viitori ai Comisiei Naționale de Prognoză prevăd perpetuarea deficitului balanței comerciale;

-principalul generator de deficit comercial permanent, în perioada de referință îl reprezintă agenții economici cu participare străină de capital din sectorul comerțului cu amănuntul și ridicata;

-în anul de criză 2009, față de anul 2008, se înregistrează un puternic declin al comerțului exterior al întreprinderilor cu ISD de -7,5% la exporturi și de -44,7% la importuri, ceea ce practic a însemnat un puternic șoc pentru întreaga economie națională, care a trebuit să suporte contracția de cerere și ofertă de pe piețele externe, în primul rând de pe piața UE;

-industria a contribuit cu **sold pozitiv** la balanța comercială a României în anii 2007 și 2009 și cu un **sold negativ** în anul 2008, de unde se poate trage concluzia că totuși industria, mai ales cea prelucrătoare, are potențialul cel mai mare pentru ieșire din criză și reducerea dimensiunii soldului negativ al balanței comerciale a României, pe baza creșterii în devans a exporturilor față de importuri;

-sectorul „alte activități”, care include alte tipuri de servicii în afară de comerț, în întreaga perioadă 2007-2009, a înregistrat **un deficit** de balanță comercială **în scădere** de la -1,5 mild. euro în 2007 la -601 mil. euro în 2009, ca urmare a impactului crizei economice externe și interne.

În tabelul 2, am prezentat dezagregat exporturile și importurile românești, în vederea unei analize mai aprofundate a contribuției agenților economici cu ISD, pe sectoare economice și subramuri ale industriei prelucrătoare, la soldul balanței comerciale a României.

Tabelul 2. Exporturile și importurile întreprinderilor cu ISD și soldul balanței comerciale în anul 2017

milioane euro

	Exporturi (FOB)			Importuri (FOB)			Soldul balanței comerciale (+/-)
	ISD întreprinderi (mil. EUR)	% ISD întreprinderi	% Întreprinderi interne	ISD întreprinderi (mil. EUR)	% ISD întreprinderi	% Întrep. interne	
		În total sector	În total sector		În total sector	În total sector	
TOTAL	43,755	73,4	26,6	47,193	66,0	34,0	
Industrie	40,048	79,9	20,1	31,575	80,0	20,0	+8473
Industria extractivă	509	93,1	6,9	467	91,9	8,1	+42
Industria prelucrătoare, din care:	39,084	79,8	20,2	30,874	80,5	19,5	+8210
- alimente, băuturi și tutun	905	56,8	43,2	1,650	63,4	36,6	-745
- ciment, sticlă, ceramică	246	63,2	36,8	276	64,3	35,7	-30
- fabricarea produselor din lemn, inclusiv mobilă	1,792	65,2	34,8	668	69,7	30,3	+1124
- fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	4,685	79,8	20,2	4,114	80,5	19,5	+571
- mașini, utilaje și echipamente	3,538	93,1	6,9	1,973	89,8	10,2	+1610
- metalurgie	3,809	85,7	14,3	2,301	79,4	20,6	+1508
- mijloace de transport	15,697	83,5	16,5	11,255	86,9	13,1	+4402
- prelucrarea țeiului, produse chimice, cauciuc și mase plastice	4,674	85,1	14,9	5,838	85,3	14,7	-1164
- textile, confecții și pielărie	3,261	65,1	34,9	2,323	66,2	33,8	+998
- alte ramuri ale industriei prelucrătoare	477	58,3	41,7	476	55,9	44,1	+1
Energie electrică, gaze și apă	455	77,2	22,8	234	40,2	59,8	-212
Activități profesionale, științifice, tehnice și administrative și servicii suport	214	44,2	55,8	387	41,2	58,8	-173
Agricultură, silvicultură și pescuit	82	13,4	86,6	82	10,4	89,6	0
Comerț	3,243	40,6	59,4	14,270	51,0	49,0	-11027
Construcții și tranzacții imobiliare	56	37,1	62,9	229	42,3	57,7	-173
Hoteluri și restaurante	1	14,3	85,7	13	23,6	76,4	-12
Tehnologia informației și comunicații	46	73,0	27	391	74,8	25,2	-345
Intermedieri financiare și asigurări	5	55,6	44,4	84	39,4	60,6	-79
Transporturi	54	31,2	68,8	98	12,5	87,5	-44
Alte activități	6	29,4	70,6	64	32,5	67,5	-58

* Nu include exporturile și importurile aferente activităților diviziunilor CAEN 84 - Administrație publică, 97/98 - Activități ale gospodăriilor populației și 99 - Activități extrateritoriale.

Sursa: BNR, Investițiile Străine Directe, 2018.

Industria prelucrătoare este principala ramură cu **excedent comercial** (+8210 milioane euro), acesta datorându-se în special subramurilor *mijloace de transport* (excedent +4402 milioane euro), *metalurgie* (excedent +1508 milioane euro) și *mașini, utilaje și echipamente* (excedent +1610 milioane euro).

Agricultura, silvicultura și pescuitul, deși au înregistrat ISD, la un nivel relativ scăzut (2% din soldul ISD la 31 decembrie 2010), constituie cea de-a doua ramură a economiei în care întreprinderile cu ISD au înregistrat în 2010 un excedent comercial agregat

(de 243 milioane euro), și în 2017 a avut loc un echilibru între exporturile și importurile ramurii, aflându-se cu mult sub ceea ce oferă potențialul acesteia.

Ramurile cu **deficit al balanței comerciale** sunt: alimente, băuturi, tutun; ciment, sticlă, ceramică; prelucrare țitei; produse chimice, cauciuc și mase plastice; alte ramuri ale industriei prelucrătoare; activități profesionale, științifice, tehnice și administrație și servicii suport; comerț; construcții, hoteluri, intermediari financiare, transporturi, alte activități. Subliniem că printre ramurile cu sold negativ al balanței comerciale figurează unele care au condiții favorabile de producție în România și care înainte erau exportatoare nete, cum ar fi alimentele, cimentul, sticla, petrochimia, masele plastice etc.

În toate celelalte ramuri, întreprinderile cu ISD au înregistrat **deficit comercial**, ceea ce ridică serioase probleme de promovare a exporturilor și înlocuirea importurilor concurențiale în viitor.

Concluzii și remarci finale

În concluzie, supunem atenției următoarea problemă: atâta vreme cât exporturile firmelor cu ISD sunt mai reduse decât importurile acestora și ponderea lor în exporturile totale ale României reprezintă circa 70%, se poate afirma că exporturile respectivelor firme per ansamblu au o influență favorabilă asupra soldului pozitiv al balanței comerciale și *ipso facto* asupra balanței de plăți externe și soldului contului curent? Răspunsul la această întrebare este complex și, în consecință, necesită o serie de clarificări și aprofundări pentru a vedea în ce măsură ISD pot fi un „bun” sau un „rău” necesar, din punctele de vedere economic, social, politic, tehnologic și ambiental. Singura entitate decizională care are pârghiile necesare, prin promovarea unor politici economice și comerciale procreștere durabilă a României, în concordanță cu prevederile reglementărilor în vigoare ale UE, este statul român care, printre altele, poate recurge și la clauze derogatorii, de salvagardare a unor producții naționale, substituția importurilor concurențiale, promovarea ecoindustriilor, declanșarea procedurilor antidumping, protecția capitalului natural și standardele de mediu etc.

Strategia națională de export va trebui să aibă în vedere că circa 70% din volumul total al exporturilor românești aparțin întreprinderilor cu participare străină de capital, fiind, în general, de presupus că includ bunuri și servicii cu nivel ridicat de competitivitate, dată fiind expertiza managerială și tehnologică a investitorilor străini, precum și nivelul relativ ridicat al

calificării forței de muncă autohtone, relativ slab retribuită față de nivelul salariilor în țara de origine a ISD, ca și nivelul prețurilor și tarifelor relativ scăzute în România.

Principala problemă pe care o ridică exporturile întreprinderilor cu participare străină de capital cu sediul în România nu este cea a nivelului de competitivitate, ci măsura în care acest nivel are un **efect de propagare direct și indirect pozitiv asupra economiei naționale**, pe termenle scurt, mediu și lung (spillovers sau externalități pozitive). Din acest punct de vedere, dacă **profitul este integral repatriat la firma-mamă** din străinătate, atunci impactul asupra investițiilor în România este foarte mic sau inexistent, rămânând ca efect favorabil al acestora doar veniturile salariale ale angajaților la firmele străine care, uneori, s-ar putea să fie sub nivelul salariilor practicate de firmele românești, precum și o serie de alte avantaje legate de creșterea gradului de expertiză și calificare, folosirea unor resurse de materii prime, combustibil și energie, o mai bună încredere formală în respectarea standardelor de mediu.

În contextul general al raportului ISD-dezvoltare durabilă, nu trebuie neglijate o serie de aspecte ale așa-ziselor exporturi de **înmizerare sau pauperizare** (Bhagwati J., 1958; Blomstrom M., Kokko A., 1998), care, prin gradul scăzut al valorii adăugate și ponderea ridicată a exportului de capital natural, pot genera mari prejudicii ambientale și economice pe termenle medii și lungi.

Una dintre provocările strategice majore pentru dezvoltarea durabilă a economiei naționale în care sunt implicate ISD ca factor de creștere vizează **cronicizarea și tendința de creștere a deficitului balanței comerciale** a României (tabelul 3.), așa cum rezultă din variantele prognozelor oficiale pe termenle mediu și lung.

Tabelul 3. Deficitul soldului balanței comerciale a României, prognozat pentru perioadele 2017-2022

	Anii					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Deficit al soldului balanței comerciale, mld. euro	10,58	10,96	13,51	15,35	17,1	22,4

* Estimare din anul 2018 ale CNP privind prognozele pe termen lung.

Sursa: Prelucrare date BNR.

Prognozele Comisiei Naționale de Prognoză în legătură cu creșterea deficitului balanței comerciale a României până în anul 2022, ca tendință, coincid și cu proiecțiile din Raportul de țară al FMI aferent.

Contracararea totală a unei astfel de tendințe, în cazul unui nivel de dezvoltare economică și socială cum este cel al României, fără îndoială, nu va fi posibilă. Dar conceperea unor programe și strategii pentru o reducere a acestei tendințe de mărire a soldului negativ al balanței comerciale, pe grupe de produse și servicii, credem că este absolut necesară, cel puțin din următoarele puncte de vedere:

–ISD ar trebui să-și mărească aportul la încasările valutare ale României din exporturi la care în prezent sau în viitor există avantaje comparative și competitive, și nu din exporturi „cu orice preț”, care, cel puțin unele dintre acestea, pot avea efecte defavorabile asupra economiei;

–politicile de import ale ISD ar trebui să fie descurajate prin oferta unor produse și servicii autohtone care să înlocuiască o parte din importurile concurențiale, inclusiv prin creșterea gradului de absorbție a fondurilor structurale ale UE pe perioada 2014-2020, care în prezent este relativ slab.

–restricționarea, în general, a unor importuri nenesare, cu impact negativ asupra mediului și dezvoltării durabile, cu respectarea reglementărilor UE;

–stimularea prin politici specifice a exporturilor de bunuri și servicii din industriile cultural-creative care, în unele țări, dețin ponderi însemnate în PIB, ocupare și comerț exterior.

Menționăm, pe de altă parte, că schimbarea viziunii asupra exporturilor ca factor de creștere „în orice condiții” rezultă și din faptul că, potrivit datelor Comisiei Naționale de

Prognoză, **contribuția procentuală a exportului net (export-import) la creșterea PIB-ului real utilizat** se preconizează în continuare a fi negativă și anume:

Tabelul 4. Contribuția procentuală a exportului net la creșterea PIB-ului real

	Anii					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PIB	6,9	4,5	5,5	5,7	5,0	5,0
Cererea internă	7,6	5,7	6,0	6,0	5,4	5,3
Export net (contribuția procentuală la creșterea PIB real)	-0,7	-1,3	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, nov.2018

Se observă că pentru viitor este proiectată o creștere în devans a importurilor, față de exporturi, precum și o contribuție negativă a exportului net la creșterea PIB real, în condițiile în care cererea internă reprezintă principalul factor de creștere a PIB, astfel că se va perpetua creșterea bazată de consum ceea ce ar putea conduce la accentuarea unor dezechilibre interne și externe.

BIBLIOGRAFIE

Barba Navaretti, G.; Venables, A. (2004), *Multinational Firms in the World Economy*, Princeton, Princeton University Press.

Bhagwati, Jagdish (1958), *Immiserizing Growth: A Geometrical Note*, „Review of Economic Studies”, 25 (June), 201-205.

Blomstrom, M.; Kokko, A. (1998), *Multinational Corporations and Spillovers*, „Journal of Economic Surveys”, 12, 247-277.

Borensztein, E.; Gregorio, de J.; Lee, J.-W. (1998), *How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?*, „Journal of International Economics”, 45, 115-135.

Bourguinat H.,(1992), *Finance Internationale*, Press Universitaire Francaise, L’arrogance de la finance – Comment la théorie financière a produit le krach (en collab. avec Èric Briys), Collection Cahiers Libres. La Découverte, 2009.

Falki, N. (2009), *Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Pakistan*, „International Review of Business Research Papers”, Vol. 5, No. 5, September, 110-120.

Gherman A., Ștefan G., Filip A., 2013, Efectele volatilității cursului de schimb asupra competitivității exporturilor. Cazul României, *Economie teoretică și aplicată* vol.XX, No.9(586), pp.38-50.

Kinoshita, Yuko (2011), *Sectoral Composition of FDI and External Vulnerability in Eastern Europe*, „IMF Working Paper”, 11/123, May.

Ostry, I.D.; Ghosh, A.; Nahermeyen, K.; Chamon, M.; Qureshi, M.S.; Reinhardt, D.B.S. (2010), *Capital inflows: The Role of Controls*, IMF Staff Position Note SPN/10/04, Washington, International Monetary Funds, February 19.

Zhang, K.H. (2005), *How Does FDI affect a Host Country’s Export Performance? The Case Study of China*, lucrare prezentată la Conferința internațională a OMC „China și economiile asiatice”, III și XI, China, June, 25-26, 2005.

*** Vezi: *International Monetary Fund*, 2011, January 2011, IMF, Country Report No. 11/20 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft>).